

BOOK OF ABSTRACTS

Inteligența umană și inteligența artificială. Analiză conceptuală

Ioan Biriș

(Universitatea de Vest din Timișoara)

Abstract: Studiul nostru pornește de la ambiția inițială a pionerilor inteligenței artificiale de a echivala această inteligență cu inteligența umană. Este realizabil acest proiect? Pentru a putea răspunde la o astfel de întrebare e nevoie de clarificarea celor două concepte: inteligența umană și inteligența artificială. Demersul nostru va utiliza metodologia conceptuală din linia Carnap – Quine, după care „a explica înseamnă a elimina”. Se pune problema dacă în cazul celor două concepte putem vorbi de o identitate a *definiendum*-ului cu *definiens*-ul, apoi dacă cele două *definiens*-uri pot fi sau nu echivalate. În urma analizei conceptuale considerăm că între cele două tipuri de inteligență este o diferență de natură, inteligența umană și inteligența artificială fiind forme diferite de inteligență.

Cuvinte cheie: inteligență umană; inteligență artificială; identitate *definiendum* – *definiens*; analiză conceptuală; eliminare.

Bibliografie orientativă:

Andler, Daniel, *Intelligence artificielle, intelligence humaine: double énigme*, Gallimard, Paris, 2022.

Biriș, Ioan, *Conceptele științei*, Editura Academiei Române, București, 2010.

Flynn, James R., *What is Intelligence?*, Cambridge University Press, Cambridge, 2007.

Sokolowski, Robert, *Mintea naturală și inteligența artificială*, Editura Ratio et Revelatio, Oradea, 2020.

Spitzer, Manfred, *Inteligența artificială*, Editura Humanitas, București, 2025.

AI și infinitul nenumărabil. O matrice ontologică pentru filosofia computației

Marian Călborean

(Universitatea din București)

Abstract: Inteligența artificială ridică o dilemă ontologică, reprezentând un calcul discret realizat de o Mașină Turing cu resurse finite, cu un fundament matematic (ex: optimizarea funcțiilor de cost) care depinde de existența continuumului. Rezultatele metalogice clasice - Teorema Löwenheim-Skolem, incompletitudinea lui Gödel, problema opririi a lui Turing și indecidabilitatea logicii clasice sunt variații ale tensiunii dintre un infinit numărabil de demonstrații, programe și funcții calculabile, și un infinit nenumărabil de modele, adevăruri matematice, submulțimi și funcții pe numerele naturale. Lucrarea introduce o matrice conceptuală care aliniază tipurile de infinit cu

ontologiile fundamentale din matematică și știința calculatoarelor. Rezultatul este o bifurcație ontologică, relevantă pentru posibilitatea AGI, între platonism, ilustrat cu Lema lui Lindenbaum, și finitism strict, ilustrat cu reducția lui Feng Ye a matematicii la proceduri discrete realizabile efectiv. Bifurcația conduce la disjuncția lui Gödel.

Cuvinte cheie: metalogică, calculabilitate, ontologia matematicii, disjuncția lui Gödel, platonism, finitism strict

Bibliografie orientativă:

Ye, Feng - Strict Finitism and the Logic of Mathematical Applications (Springer, 2011)

Kleene, Stephen - Introduction To Metamathematics (North Holland, 1980)

Gödel, Kurt - Collected Works, Volume III: Unpublished Essays and Lectures (ed. Solomon Feferman et al. Oxford University Press, 1995)

Călborean, Marian - Curs Realitate și Calcul (Figshare, https://figshare.com/collections/Written_Courses_Marian_Calborean_/7253755)

Avem nevoie de o teorie a adevărului? - Adevăr și AI

Tomi Paula

(Universitatea Națională de Știință și Tehnologie Politehnica București)

Abstract: Although truth is a central concept in philosophy, it has become increasingly absent from discussions about artificial intelligence. At first sight, one might expect the answer to whether AI involves truth to be an obvious 'yes'. Yes, because there is no universally accepted definition of truth, the issues are more complex. Because of this, the discussion is still open and relevant.

For example, ChatGPT is often described as a marketplace of ideas where truth should prevail over falsehood. However, in practice, the view is overly optimistic, since the concept of truth is burdened by multiple, sometimes conflicting, criteria. On the other hand, abandoning truth altogether in favor of a post-truth centred framework is unworkable, given that the purpose of AI is to provide relevant and justified information.

If our evolutionary aim is knowledge and justification, then truth is necessary. Because there is not truth theory (classical, or non-classical) that might be applied universally, we can either pick relativism or truth pluralism. Relativism risks dissolving foundations and undermining dialogue. On the other hand, pluralism about truth can preserve our intuitions about truth being realised in different ways, yet still provide domain-specific foundations. By restricting different truth theories to appropriate domains, pluralism offers a coherent and applicable framework.

The aim of this talk is to extend these arguments both for the necessity of truth in AI and for pluralism about truth. It will also sketch a philosophical method of applying truth pluralism to AI, based on domain-sensitive truth evaluation.

Cuvinte cheie: truth, AI, pluralism about truth, relativism, post-truth

Bibliografie orientativă:

Beall, JC, 2013, “Deflated Truth Pluralism”, in Pedersen, Nikolaj J.L.L., and Cory D. Wright (eds), *Truth and Pluralism: Current Debates* Oxford: Oxford Academic

Lynch, M, 2013. “Three Questions for Truth Pluralism” in Pedersen, Nikolaj J.L.L., and Cory D. Wright (eds), *Truth and Pluralism: Current Debates* Oxford: Oxford Academic

Markowitz, D. M., & Hancock, J. T. 2023. Generative AI Are More Truth-Biased Than Humans: A Replication and Extension of Core Truth-Default Theory Principles. *Journal of Language and Social Psychology*, 43(2), 261-267. <https://doi.org/10.1177/0261927X231220404> (Original work published 2024)

Markman, A. B. 2008. “Pluralism, Relativism and the Proper Use of Theories.” *Journal of Experimental & Theoretical Artificial Intelligence* 20 (3): 247–50. doi:10.1080/09528130802319144.

Queloz, M. 2025. “Can AI Rely on the Systematicity of Truth? The Challenge of Modelling Normative Domains”. *Philos. Technol.* 38, 34

Shin, D. 2025. “Automatic epistemology: how AI reconfigures truth, authority, and verification”. *AI&Society* (August 2025)

Descartes și inteligența substanței întinse

Claudiu Mesaroș
(Universitatea de Vest din Timișoara)

Abstract: Analizez distincțiile carteziene relevante între corpul viu și cel artificial, evidențind faptul că explicarea entităților organice exclusiv prin termeni mecaniciști, evitând în același timp întemeierea pe teoria aristotelică a sufletului, impune apelul la proprietățile intrinseci ale automatului, ceea ce conduce la o teorie despre generarea unei hărți neuronale a lumii exterioare și descrierea funcționării corpului automat ca sistem inteligent capabil de autocenzură exprimată cu ajutorul teoriei despre pasiuni.

Cuvinte cheie: Descartes, minte, corp, automat, inteligență,

Bibliografie orientativă:

Descartes, René (1990) *Discurs despre metoda de a ne conduce bine rațiunea și a căuta adevărul în științe*, București: Editura Academiei Române.

Descartes, René *Pasiunile sufletului*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.

Bates, David William, *An artificial history of natural intelligence : thinking with machines from*

Descartes to the digital age, Chicago: The University of Chicago Press, 2024

Justin E.H. Smith, *Divine Machines. Leibniz and the Sciences of Life*, 2011

AI în educație (IT) - O oportunitate?

Adrian Răzvan Deaconescu

(Universitatea Națională de Știință și Tehnologie Politehnica București)

Abstract: Apariția AI / LLM în educație este, evident, o provocare. Informația este ușor accesibilă. Teme, ese, proiecte, pot fi rezolvate ușor printr-o simplă întrebare pusă unui ChatBot. Rolul educatorului / instructorului este incert. Participarea la activitățile didactice este pusă sub semnul întrebării: "De ce să mai merg la ore, oricum pot întreba ChatGPT, pot afla informația de acolo?". În aceste condiții, în aparență, este mai dificil să faci educație, este mai greu să menții un interes al participanților, este riscant să faci evaluare pe teme de casă sau activități individuale. Dar, din alte unghiuri, apariția AI este o oportunitate. Pentru că acțiuni și activități care până acum erau dificil de realizat, pot fi delegate către AI: sprijin constant pentru participanți (un "asistent" personal mereu la îndemâna ta căruia îi pui întrebări), generare de conținut educațional digital (text, diagrame, întrebări, structură) - care să fie apoi recezat, generare de conținut de evaluare (întrebări, quizz-uri, scenarii, situații, întrebări de diferite formate), verificare automată de răspunsuri / soluții, prelucrare automată de feedback, observații și note; îmbunătățire exprimare, reorganizare conținut și alte fluxuri specifice procesului educațional. Aceste fluxuri pot fi delegate; și atunci, timpul, atenția, creativitatea și energia educatorului pot fi canalizate către moduri noi de prezentare de conținut, către discuții de esență, către interacțiuni personale, către conexiuni mai puternice, către forme noi de evaluare. Avem la îndemână aceste instrumente, acum este o oportunitate (poate chiar o datorie?) pentru noi, educatorii, să le folosim.

Limba, Sens și Alteritate. O critică din perspectivă dialogică a inteligenței artificiale generale (AGI)

Ștefan Trăușan-Matu

(Universitatea Națională de Știință și Tehnologie POLITEHNICA București; Institutul de Cercetări în Inteligența Artificială al Academiei Române)

Abstract: Prelucrarea limbajului natural în inteligența artificială (IA) a fost fundamentată în special pe două abordări filosofice diferite, care corespund celor două perioade ale concepțiilor lui Wittgenstein: inițial neopozitivismul logic materializat în logica matematică, și ulterior limbajul comun, văzut ca un joc, cuvintele având înțelesuri date de utilizarea lor. Această a doua abordare a dus la succesele IA generative (e.g. ChatGPT) din ultimii ani, bazate pe antrenarea și folosirea rețelelor neurale artificiale, succese care au dus la ideea că am ajuns sau vom ajunge în curând la AGI, care va înlocui total omul în activitățile intelectuale. Acest optimism este însă negat de limitările IA de înțelegere a limbajului evidențiate de Searle și, din perspectivă hermeneutică și fenomenologică, de Winograd (1987), de problema conștiinței și a formalizărilor evidențiate de Goedel (Penrose, 2001). Vom arăta cum aceste limitări și critici sunt subsumate și de o analiză bazată pe dialogism (Bakhtin, 1981) și alteritate (Buber, 1992; Trausan-Matu, 2019).

Cuvinte cheie: dialogism, alteritate, inteligența artificială generală, înțelegerea limbajului natural, problema conștiinței

Bibliografie orientativă:

Bakhtin M. (1981) *The dialogic imagination: four essays*. University of Texas Press, Austin.

Buber M (1992) *Eu și tu*, Humanitas, București.

Penrose, R. (2001) *Mintea noastră cea de toate zilele*, Editura Tehnică, București.

Trausan-Matu, S. (2019) Is it possible to grow an I–Thou relation with an artificial agent? A dialogistic perspective, *AI & Society, Journal of Knowledge, Culture and Communication*, ISSN 0951-5666, Vol. 34, Nr. 1, Special Issue: Ethics of AI and Robotics, Springer-Verlag London, pp. 9-17.

Winograd, T. (1987) *Thinking machines: Can there be? Are we?*, Report No. STAN-CS-87-1161, Stanford.

Some risks of benchmarking scientific understanding

Sandra Brânzaru
(Universitatea din București)

Abstract: Recently, a Scientific Understanding Benchmark (SUB) has been proposed by Barman, K. G., Caron, S., Claassen, T., & De Regt, H. (2024). I aim to critically assess their approach and outline potential risks for including large language models (LLMs) in the scientific understanding measurement game. A functionalist path is alluring, but also risky. If LLMs win the SU measurement game, we are faced with several choices: they understand, they don't, they understand (different mechanisms are at play), they understand in some sense, but not in others. Benchmarking understanding (in both humans and machines) tacitly assumes understanding is taken as *performance*. Approaching understanding as a performance may appear useful, but it depends on the scope. As Bourget (2024) points out, just because some other type of entity performs *understanding* we should not infer that some processes, or consciousness does not play any role in how *we* understand. There might be potential benefits of exploring the features and processes underlying the performance of AI systems, however, in order to understand how their performance impacts the epistemology of understanding (and what we can learn which might prove useful in delineating the cognitive processes at play in how we understand something), we should first try to outline the differences, not reduce them to performance. AI systems and LLMs might drive some necessary conceptual engineering, but also lessen the standards for what gets to count as a successful explanation. We must somehow protect explanations of understanding from being trivialized. Explanatory standards for what counts as understanding, in machines and humans, cannot be based on understanding *as performance*, or we might end up accepting thin criteria (it passes this benchmark, so it understands).

Cuvinte cheie: benchmarking, scientific understanding, LLMs

Bibliografie orientativă:

Barman, K. G., Caron, S., Claassen, T., & De Regt, H. (2024). Towards a benchmark for scientific understanding in humans and machines. *Minds and Machines*, 34(1), 6.

Bourget, David. (2024) "A phenomenal theory of grasping and understanding.", In Mărășoiu, A. & Dumitru, M. (eds). *Understanding and conscious experience: philosophical and scientific perspectives*. pp. 99-132, New York & London: Routledge,

The Collapse of Matter: AI, Integrated Information, and the Case for a Mental Ontology

Florin Lobonț
(Universitatea de Vest din Timișoara)

Abstract: This paper argues that recent developments in artificial intelligence, neuroscience, and theories of consciousness challenge the plausibility of metaphysical physicalism. The reduction of qualitative experience to quantitative descriptions generates persistent explanatory gaps, most notably the hard problem of consciousness. Interpretations of quantum mechanics have been taken to suggest that reality may be fundamentally mental rather than purely material (Henry), while evolutionary models of perception indicate that cognition is shaped by adaptive fitness rather than by access to objective reality (Hoffman). Critiques of computational models of mind (Franks) and tensions within transcendental idealism (Tse) further complicate reductive accounts. The paper contends that AI, instead of confirming physicalism, exposes its conceptual limits and reopens the question of the ontological status of consciousness.

Cuvinte cheie: artificial intelligence, consciousness, physicalism, idealism, neuroscience

Bibliografie orientativă:

Henry, R. C. (2005). The mental Universe. *Nature*, 436, 29. <https://doi.org/10.1038/436029a>

Hoffman, D. (2019). *The case against reality: Why evolution hid the truth from our eyes*. W. W. Norton & Company.

Kastrup, B. (2021). *Science ideated: The fall of matter and the contours of the next mainstream scientific worldview*. Iff Books.

Franks, V. T. (2010). Empirical idealism: A modern foundation for the science of the mind. *The Review of Metaphysics*, 64(1), 105–127.

Tse, C. Y. P. (2020). Transcendental idealism and the self-knowledge premise. *Journal of Transcendental Philosophy*, 1(1), 19–41. <https://doi.org/10.1515/jtph-2019-0014>

Problema identității de sine și provocările inteligenței artificiale

Maria Oprea
(Universitatea de Vest Vasile Goldiș Arad)

Abstract: It is increasingly obvious that the current period is unfolding under the influence of extremely advanced technologies that radically change the way we relate to ourselves, to society, to the world. Artificial intelligence challenges us in all areas of our existence, algorithms seem to know us better than we can and, moreover, they mark almost any type of action. This is how we sometimes end up asking ourselves if our opinions or actions are really a manifestation of our own thinking and creativity efforts or are they just a result of AI. Can we still talk about an authentic self-identity, as explained by researchers from various fields, in the conditions in which we are dominated, in terms of presence and impact, by artificial intelligence? Because, once entered and captured by the extended and dominating world of AI, it becomes extremely difficult to escape from these increasingly intense and complex influences. It remains to be reflected on how we can preserve our authenticity and use the results of technology to our advantage.

Cuvinte cheie: self-identity, authenticity, artificial intelligence, thinking, algorithms

Bibliografie orientativă:

Cesereanu, R., *Trei perspective asupra IA în 2024 & 2025*, <https://revistavatra.org/2026/01/28/inteligenta-artificiala-si-studiile-umaniste-iii>.

Ghencea, F. L., *Right to digitalization in Romania. Opportunities and constraints*, Journal of Law and Administrative Sciences No.21/2024.

Levinas. E., *Între noi. Încercarea de a-l gândi pe celălalt*, Editura All, 2000.

Spitzer, M., *Inteligența artificială. Cum ne ajută și cum ne amenință o creație superioară omului*, trad. Alexandru Bejenariu, Editura Humanitas, 2023.

Suleyman, M., Bhaskar, M., *Următorul val*, Bookzone, 2024.

Intuiția – o perspectivă interdisciplinară între epistemologie, medicină și inteligența artificială

Gheorghe Ioan Mihalaș
(Universitatea de Medicină și Farmacie Victor Babeș Timișoara)

Abstract: Intuiția reprezintă o provocare epistemică fundamentală: cum justificăm o cunoaștere care nu urmează un raționament explicit? Din perspectiva științelor cognitive, intuiția este un mecanism de recunoaștere a tiparelor (pattern recognition), bazat pe experiență și consolidat prin feedback. În practica medicală, acest mecanism – adesea numit „fler diagnostic” – este inevitabil și valoros în situații de incertitudine, dar necesită validare analitică pentru a evita biasurile. În procesul educațional, intuiția nu se predă direct, ci se cultivă indirect: prin expunere la cazuri variate, feedback sistematic și reflecție metacognitivă. Paralela cu inteligența artificială este edificatoare:

modelele generative învață în mod nesupervizat tipare statistice, iar prin ajustarea parametrilor (temperatură, chain-of-thought) putem controla gradul de „intuiție” al răspunsului generat. Prezentarea explorează aceste convergențe și divergențe, propunând un dialog între epistemologie, educație medicală și informatică.

Cuvinte cheie: intuiție, epistemologie, educație medicală, pattern recognition, modele generative

Amprenta noologică a utilizării inteligenței artificiale

Mircea Toboșaru

(Universitatea Națională de Știință și Tehnologie Politehnica București)

Abstract: Utilizarea chatboților AI are consecințe ecologice, dar și cognitive. Dacă impactul ecologic poate fi măsurat în termenii amprentei ecologice, atunci și impactul utilizării AI asupra cogniției ar putea fi modelat în termenii noțiunii de amprentă noologică. Voi explora în prezentarea mea această analogie, atât în ceea ce privește potențialul ei în relație cu etica inteligenței artificiale, cât și în ceea ce privește limitele de care se lovește.

Cuvinte cheie: Amprentă noologică, calitate cognitivă, sustenabilitate epistemică, economia atenției, etica AI

Bibliografie orientativă:

Crawford, K. (2021). Atlas of AI: Power, politics, and the planetary costs of artificial intelligence. Yale University Press.

Floridi, L. (2023). The ethics of artificial intelligence: A roadmap.

Ho, S.-B. (2017). Principles of noology: Toward a theory and science of intelligence. Springer.

Knapp, M. (2018). Cognitive footprint: A framework to guide public policy.

Kosmyna, N., et al. (2025). Your brain on ChatGPT: Accumulation of cognitive debt when using an AI assistant for essay writing task. MIT Media Lab.

Maynard, A. D. (2026). The AI cognitive Trojan horse: How large language models may bypass human epistemic vigilance. arXiv:2601.07085.

Vanderbeeken, R., et al. (2024). From an attention economy to an ecology of attending. arXiv:2410.17421.

Wackernagel, M., & Rees, W. (1996). Our ecological footprint: Reducing human impact on the Earth. New Society Publishers.

Fără față, fără qualia: Poate fi inteligența artificială un agent moral? Conștiința fenomenologică și limitele eticii mașinilor

Maria Sinaci
(Universitatea Aurel Vlaicu din Arad)

Abstract. Acest articol discută dacă sistemele de inteligență artificială pot fi agenți morali, având în vedere limitările tehnologice actuale, precum și faptul că statutul de agent moral necesită trei condiții pe care AI în mod structural nu le posedă: conștiința fenomenologică, vulnerabilitatea la alteritate și imaginația autentică și empatică. Bazându-ne pe problema grea a conștiinței enunțată de David Chalmers, etica alterității a lui Emmanuel Levinas și conceptul de spectator imparțial al lui Adam Smith, demonstrăm că aceste trei cadre filosofice converg către aceeași concluzie: agentul moral autentic este întrupat, suferind și empatic. Astfel că AI nu poate fi considerat agent moral. Introducem conceptul de simulacru moral - un sistem care produce toate semnele externe ale agentului moral fără substanța sa interioară - și susținem că proliferarea unor astfel de simulacre în procesul decizional cu mize mari reprezintă un risc sistemic pentru structura morală a societăților democratice.

Cuvinte cheie: conștiință fenomenologică, agent moral, etică IA, simulacru moral, spectator imparțial

Bibliografie orientativă:

Chalmers, D. J. (1995). Facing up to the problem of consciousness. *Journal of Consciousness Studies*, 2(3), 200-219.

Chalmers, D. J. (1996). *The conscious mind: In search of a fundamental theory*. Oxford University Press.

European Parliament & Council of the European Union. (2024). Regulation (EU) 2024/1689 laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act). *Official Journal of the European Union*.

Giubilini, A., & Savulescu, J. (2018). The artificial moral advisor: The "ideal observer" meets artificial intelligence. *Philosophy & Technology*, 31(2), 169-188.

Levinas, E. (1981). *Otherwise than being, or beyond essence* (A. Lingis, Trans.). Duquesne University Press Pennsylvania.

Seth, A. K. (2025). Conscious artificial intelligence and biological naturalism. *Behavioral and Brain Sciences*, 1-42.

Smith, A. (1759/1976). *The theory of moral sentiments* (D. D. Raphael & A. L. Macfie, Eds.). Oxford University Press.

Tomczak, N. (2023). Artificial intelligence moral agent as Adam Smith's impartial spectator. arXiv preprint arXiv:2305.11519. <https://arxiv.org/abs/2305.11519>

From Givenness to Algorithm: Rethinking Ethical Agency in the Age of Artificial Intelligence through Organ Donation Counselling

Adrian Marcu
(Universitatea de Medicină și Farmacie 'Victor Babeș' Timișoara)

Abstract: This paper reconsiders ethical agency in the age of AI through organ donation counselling as a paradigm of complex moral decision-making. Contemporary AI ethics privileges models of calculation and rule-governed reasoning, yet these risk overlooking relational and existential dimensions of ethical life. Drawing on Jean-Luc Marion's phenomenology of givenness, organ donation is interpreted as a non-reciprocal act of gift that resists reduction to optimization. This perspective is brought into dialogue with care ethics and Martha Nussbaum's account of compassion, emphasizing vulnerability, affective judgment, and relational embeddedness. While AI can assist decision-making through information processing, it cannot replace interpretive and dialogical processes required in ethically sensitive contexts. Philosophical counselling is proposed as a non-prescriptive framework preserving autonomy and meaning-making, highlighting the limits of moral automation and the need for human-centered ethical reflection.

Cuvinte cheie: AI ethics; organ donation; philosophical counselling; phenomenology of givenness; ethical decision-making.

Bibliografie orientativă:

- Floridi, L. (2013). *The ethics of information*. Oxford University Press.
Gilligan, C. (1982). *In a different voice*. Harvard University Press.
Marion, J.-L. (2002). *Being given*. Stanford University Press.
Nussbaum, M. C. (2001). *Upheavals of thought*. Cambridge University Press.
Marinoff, L. (2001). *Philosophical practice*. Academic Press.

Out-of-character: situations meet roles

Andrei Mărășoiu
(Universitatea din București)

Abstract: Aristotle presents us with a puzzle: how do a character-based internalist account of virtues, and particularism and situationism, respectively, harmonize with the roles lead characters play, cf. *Poetics*, across situations and scenes – roles that are gradually revealed/built but transcend the situations or tableaux that depict them? Interaction with chatbots reveals that, when text-based, situational features can be extracted from situation descriptions, and characters can be built from

features attributed to them starting from such situations. Situation descriptions can then be updated based on the characters they feature. I approach the puzzle via out-of-character deeds. These are dynamically reassessed depending on how the describing text gets identified. What is out of character for Ulysses in the *Iliad* may not be so in the *Odyssey*, and the other way around – simply given how we identify the texts. This makes Aristotle’s puzzle worse: for we may replicate it with fictional characters and chatbot analysis rather than flesh-and-blood embodied persons. So, does it say something genuine about us, or is it ‘language on holiday’? So construed, nothing prevents out-of-character robot action. At least not at the level at which we describe how robots act in their environments, beholden to a stronger or weaker attributivism, much as makeshift playwrights navigate both, and switch between, intentional and design stances seamlessly.

Cuvinte cheie: character, virtues, situation specificity, out-of-character deeds, chatbots

Bibliografie orientativă:

Aristotle. *Complete Works*. Edited by Jonathan Barnes, Princeton University Press, Princeton, N.J. 1991. Electronic markup by Jamie L. Spriggs, InteLex Corporation, 1996. Available at: https://mavidano.wordpress.com/wp-content/uploads/2021/02/the-complete-wworks-of-aristotle_-.pdf

„Lecția despre cub”. Failibilitate, infailibilitate și inteligență artificială

Ramona Ardelean

(Universitatea Națională de Știință și Tehnologie Politehnica București)

Abstract: Pornind de la adevărul de netăgăduit că natura umană e supusă erorii, greșelii, adică failibilității, îmi propun să arat că însăși această failibilitate i-a insuflat omului dorința infailibilității sau, mai exact, voința de putere a infailibilității. Ghidat de această dorință, omul aspiră să construiască mereu „cubul perfect”, proiectând în acest sens o autoritate supranaturală sau un mecanism suprauman infailibil, care să nu fie supus greșelii, erorii, respectiv failibilității. Dacă în trecut mecanismul suprauman al infailibilității (cubul perfect) a luat forma mitologiei, religiei sau ideologiei, în prezent, mecanismul suprauman al infailibilității tinde să ia forma agenților/algoritmilor inteligenței artificiale. Însă, așa cum s-a văzut în istorie, orice infailibilitate generează noi dogme, respectiv noi forme de dictatură sau totalitarism ce amenință libertatea conștiinței umane, astfel încât conștientizarea acestei amenințări echivalează cu înțelegerea faptului că marele pericol vine întotdeauna de la supraumanul infailibil (cubul perfect), nu de la umanul failibil (cubul imperfect). Iată de ce „lecția despre cub” vine în sprijinul libertății, văzută ca sistem deschis, vulnerabilitate, failibilitate și, mai presus de toate, înțelepciune.

Bibliografie orientativă:

Bergson, Henri, *Evoluția creatoare*, Editura Institutul European, Iași, 1998

Harari, Yuval, *Homo deus. Scurtă istorie a viitorului*, Editura Polirom, București, 2018

Harari, Yuval, *Nexus. Scurtă istorie a rețelelor informaționale din epoca de piatră până la IA*, Editura Polirom, București, 2024

Livingstone, David, *Transhumanism: The History of a Dangerous Idea*, Editura Createspace Independent Publishing Platform, 2015

Spitzer, Manfred, *Inteligența artificială. Cum ne ajută și cum ne amenință o creație superioară omului*, Editura Humanitas, București, 2025

Wolton, Thierry, *Noile drumuri ale servituții noastre*, Editura Humanitas, București, 2023

Despre eventualitatea creativității artistice a modelelor de inteligență artificială

Răzvan Catrișcău
(Universitatea de Artă și Design Cluj-Napoca)

Abstract: Intervenția își propune să dea curs expunerii critice a multiplelor moduri în care creativitatea este teoretizată în literatura de specialitate conexasă domeniului Inteligenței Artificiale și a felului în care se dorește a fi „testată” în relație cu sisteme bazate pe această tehnologie. „Teste” ce pot fi înțelese drept praguri concepute în vederea desemnării atributului creativității unor modele I.A. prin care sunt subsumate o serie de criterii care fundamentează evaluarea competențelor creativ-artistice.

Studiile de caz vor fi elaborate atât asupra „testelor” de creativitate în sensul larg al termenului (Mark O. Riedl), cât și, mai specific, a creativității artistice (Marcus du Sautoy), pentru sisteme bazate pe I.A., întrucât cele două direcții au o origine comună duală (Ada Lovelace, Alan Turing) și își influențează reciproc configurațiile. Aceste teste sunt propuse, printre alții, de nume de referință ale literaturii de specialitate, cum ar fi Margaret A. Boden, Lev Manovich sau Emanuele Arielli.

Finalul analizei critice a „testelor” de creativitate va culmina cu propunerea unui nou „test”, pentru desemnarea atributului creativității artistice în raport cu activitatea unui model de I.A., ce se dorește a fi mult mai bine racordat la specificitățile actului artistic contemporan (Rosalind E. Krauss). Argumentul avansării respectivului test este faptul că prin acesta creativitatea artistică a sistemului nu mai este testată, ca în „testele” precedente, drept o calitate ce poate fi evaluată exclusiv în raport cu produsul final, ci drept un atribut pentru desemnarea căruia trebuie analizat procesul în baza căruia survine acel produs. Proces ce trebuie fundamentat în necesitatea sistemului de a presta actul

artistic, iar aceasta poate fi relevată de angajarea sa în confecționarea de instrumente, materiale sau imateriale, în vederea împlinirii scopurilor sale.

Bibliografie orientativă:

BODEN Margaret A., *The Creative Mind, Myths and mechanisms, Second edition, Routledge 11 New Fetter Lane, London, 2004.*

DU SAUTOY Marcus, *The Creativity Code, How AI is Learning To Write, Paint and Think, 4th Estate, London, 2019.*

FLUSSER Vilém, *Into the Universe of Technical Images, Introduction by Mark Poster Trad. Nancy Ann Roth, Electronic Mediations, Volume 32, University of Minnesota Press, Minneapolis, 2011.*

MANOVICH Lev, ARIELLI Emanuele, *Artificial Aesthetics: Generative AI, Art and Visual Media, 2024*, la: <https://manovich.net/index.php/projects/artificial-aesthetics>.

ZYLINSKA Joanna, *AI Art, Machine Visions and Warped dreams*, Open Humanities Press, London, 2020.

Anatomia unei iubiri artificiale. Valoarea romantică a companionilor artificiali

Iani Irașcu
(Universitatea Națională de Știință și Tehnologie Politehnica București;
Universitatea Babeș-Bolyai)

Abstract: Dragostea este un amalgam de dispoziții complex și structurat. Însă, o constantă definitorie este că iubirea autentică este statornică. Ea subzistă chiar în cazul în care cel iubit se schimbă în timp. De aceea, putem conchide că obiectul ei este persoana celui iubit în sine, nu anumite trăsături ale sale. Dragostea implică o recunoaștere a valorii intrinseci a celuilalt. Această recunoaștere determină o conduită afectivă care îl tratează pe cel iubit ca pe un scop în sine. Un companion artificial își derivă teleologia din cea a omului. Scopurile sale provin dintr-un act volitiv uman. Neavând o teleologie individuală, un partener artificial nu are nici un anumit bine propriu. Din acest motiv, acesta nu prezintă o axiologie intrinsecă. Valoarea sa este afină, mai degrabă, celei a unui obiect decât celei a unui om. Această reificare valorică se reflectă în comportamentul omului, care, precum demonstrează evoluții tehnologice recente, nu îi acordă companionului artificial nici măcar prețuirea pe care o rezervăm unui obiect drag.

Cuvinte cheie: iubire, companion artificial, valoare, teleologie, fungibilitate

Bibliografie orientativă:

Andersson, Marta. “Companionship in Code: AI’s Role in the Future of Human Connection.” *Humanities and Social Sciences Communications* 12, no. 1 (July 24, 2025). <https://doi.org/10.1057/s41599-025-05536-x>.

Brandtzaeg, Petter Bae, Marita Skjuve, and Asbjørn Følstad. “My AI Friend: How Users of a Social Chatbot Understand Their Human–AI Friendship.” *Human Communication Research* 48, no. 3 (April 21, 2022): 404–29. <https://doi.org/10.1093/hcr/hqac008>.

Lott, Micah, and William Hasselberger. “With Friends like These: Love and Friendship with AI Agents.” *Topoi*, (August 31, 2025). <https://doi.org/10.1007/s11245-025-10247-8>.

Moosavi, Parisa. “Will Intelligent Machines Become Moral Patients?” *Philosophy and Phenomenological Research* 109 (September 9, 2023): 95–116. <https://doi.org/10.1111/phpr.13019>.

Velleman, David. “Love as a Moral Emotion.” *Ethics* 109, no. 2 (January 1999): 338–74. <http://www.jstor.org/stable/10.1086/233898?origin=JSTOR-pdf>.